

BOMMEN OP HET KIEL

tekening Jan Vanriet

Dit project wordt mogelijk gemaakt dankzij de financiële ondersteuning van het District Antwerpen (project wijkbudgetten) en kadert binnen 'Buurtschatten', een initiatief van Samenlevingsopbouw Antwerpen stad vzw – Steunpunt Kiel. Met dank aan: Stad Antwerpen, Katoen Natie, Museum aan de Stroom, Vredescentrum en CO Nova.

MEER INFO

Samenlevingsopbouw Antwerpen stad
wijkteam Kiel, p/a co Nova
Schijfstraat 105 | 2020 Antwerpen
tel. 03 259 04 20
bart.vandormael@samenlevingsopbouw.be
www.samenlevingsopbouw.be/antwerpenstad

V.U. Rudi Smis, Gasstraat 12, 2060 Antwerpen
december 2010

Bronnen:

- Antwerpen onder de V-bommen 1944 – 1945, Koen Palinckx, MAS.
- V-bommen op Antwerpen, Lerende stad, 204.
- Foto's uit het archief van Frans Claes dat in eigendom is van Katoen Natie.
- Interviews van getuigen door leerlingen van 6 Humane Wetenschappen van Pius X onder begeleiding van Kristof Aerts.

VOORWOORD

Op 9 december 1944 werd het Kiel zwaar getroffen. Op de Sint-Bernardsesteenweg 412, ter hoogte van de Alfons De Cockstraat sloeg om 11.37u een V-bom in. 43 mensen lieten hierbij het leven, meer dan 90 personen werden gewond. Een dag om nooit te vergeten. Hiervoor werd een gedenksteen geplaatst in de muur van een van de blokken van Sociale Huisvesting.

Een alerte Kielenaar, Georges Van Merode, merkte op dat na de renovatie van deze blokken, de gedenksteen verdwenen was. Niemand kon hem zeggen waar deze terecht was gekomen.

De herinnering aan deze verschrikkelijke gebeurtenis levend houden, werd de bekommernis van Georges. In 2009 diende hij een voorstel 'Wijkbudgetten' in bij het District Antwerpen. Zeven projecten werden goedgekeurd, waaronder het project 'Gedenksteen V-Bom Kiel'.

Uiteraard is het meest concrete resultaat van het project de plaatsing van de nieuwe gedenksteen aan de ingang van de binnenkoer aan de Sint-Bernardsesteenweg 412. De onthulling heeft plaats op 9 december '10 om 11.37u.

In deze brochure geven we kort een aantal feiten over de V-bommen op Antwerpen en het Kiel. We laten ook een aantal getuigen aan het woord.

Begin september '44 werd Antwerpen bevrijd door Kolonel Silvertop. Iedereen was blij dat de oorlog was afgelopen en ging aan het feesten. Tot 13 oktober '44: de eerste V1-bom viel in de Schildersstraat vlak naast het Museum voor Schone kunsten; met als gevolg 32 doden en 46 gekwetsten. Deze terreur op de stad duurde 175 dagen.

Generaal C.H. Armstrong organiseerde de verdediging van Antwerpen. Hitler wilde de haven van Antwerpen treffen. De geallieerden gebruikten de haven om troepen en goederen aan te voeren. De bevolking werd het hardst getroffen: in Groot Antwerpen 2957 doden en 4810 gewonden; bij de militairen: 603 doden en 942 gewonden. 1675 woningen waren vernield.

Er kwamen 1214 V-bommen op Groot-Antwerpen terecht. De aanvliegroutes van de bommen werden door de Duitsers regelmatig gewijzigd. Het lucht-afweergeschut werd dan verplaatst; zij gebruikten 530.000 granaten. Men slaagde er in om na verloop van tijd 85% van de V1's neer te halen.

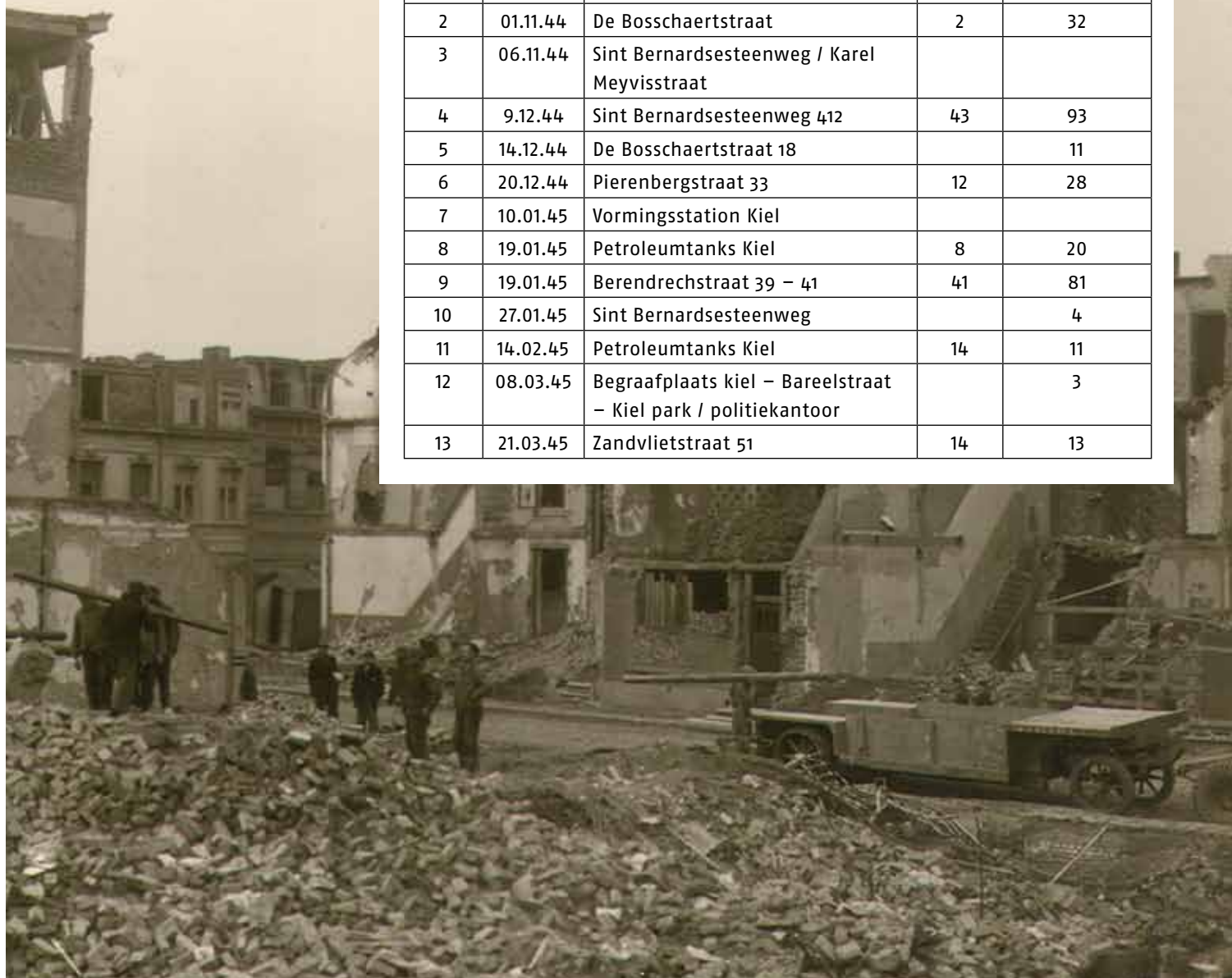
Er werd noodopvang voorzien in scholen voor wie zijn huis kwijt was. Wie kon ging naar familie op het platteland. Het leven van de bewoners verplaatste zich naar de kelders. Kinderen mochten maar beperkt naar school. Vanaf februari '45 werd er geen alarm meer gegeven omdat de bevolking er niet meer op reageerde. Het was een koude winter en er werd terug gerantsoeneerd (voeding en kolen).

In de kranten mocht er niets verschijnen om de Duitsers geen informatie te verschaffen. Enkel Frans Claes mocht foto's nemen van de inslagen. Op de foto's mochten geen doden, gekwetsten, reddingswerkers, staan.

De zwaarste inslag vond plaats op 16 december '44 om 15u23 op cinema Rex (De Keyserlei – nu UGC-complex). 1200 toeschouwers waren aanwezig; 271 doden, 10 vermisten en 43 gewonden. Vanaf dan liet burgemeester Huysmans geen manifestaties meer toe met meer dan 50 aanwezigen.

Het Kiel bleef niet gespaard van de V-bommen. Op de volgende plaatsen waren er inslagen met zware gevolgen voor de burgers (een overzichtje vind je op de volgende pagina's):

Nr.	datum	straat	doden	gekwetsten
1	27.10.44	Hendriklei 27	10	5
2	01.11.44	De Bosschaertstraat	2	32
3	06.11.44	Sint Bernardsesteenweg / Karel Meyvisstraat		
4	9.12.44	Sint Bernardsesteenweg 412	43	93
5	14.12.44	De Bosschaertstraat 18		11
6	20.12.44	Pierenbergstraat 33	12	28
7	10.01.45	Vormingsstation Kiel		
8	19.01.45	Petroleumtanks Kiel	8	20
9	19.01.45	Berendrechstraat 39 – 41	41	81
10	27.01.45	Sint Bernardsesteenweg		4
11	14.02.45	Petroleumtanks Kiel	14	11
12	08.03.45	Begraafplaats kiel – Bareelstraat – Kiel park / politiekantoor		3
13	21.03.45	Zandvlietstraat 51	14	13

8

11

7

GENERAAL ARMSTRONGWEG

EMIEL VLOORSTRAAT

SINT BERNARDESTEENWEG

JAN DE VOSLEI

CAMILLE HUYSMANSLAAN

SINGEL

HENDRIKLEI

12

5

6

ABDIJSTRAAT

4

2

9

13

1

10

DE BOSCHAERTSTRAAT

JAN VAN RIJSW

VIIDE OLYMIADELAAN

SINT BERNARDESTEENWEG

3

NWEG

6

7

GETUIGENIS

Interview door
Rémi Pelhate en
Steffi Gallemaert

STEFFI: hebben jullie beiden inslagen van V-bommen meegemaakt?

MV. TALBOOM: Ja, mijn man weet dat ook, want die woonde destijds in een zijstraat van de Abdijstraat.

MR. TALBOOM: Ik ben in de Luxemburgstraat geboren.

MV. TALBOOM: En wij woonden in de Jan Davidlei.

MR. TALBOOM: Zij is van '36 en ik ben van '32 dus ...

STEFFI: Dus jullie hebben het beiden van heel dicht meegemaakt?

MV. TALBOOM: Ja, wij hebben het gehoord, ja. Allez,, die bom die viel en dat was ... Wij waren boven, ik was thuis met mijn moeder en een tante die bij ons inwoonde.. En ineens was er een plof, verschrikkelijk: 'Oh, dat is hier vlak bij!'. Dus wij met drie naar de vensters, ik natuurlijk als kleine aap er mee achter, en het was op die blok daar en wij van 'Oh allez, dat is daar waar mijnheer en madam de die woonden' (dat weet ik zo niet meer) ... Mijn tante direct in al haar staten want die wou er direct heen gaan. Wij gingen terug naar binnen en ons haar, dat stond echt zo omhoog van 't stof. Er stond een pot soep op de stoof en het scheel was naar omhoog gegaan en de soep zat helemaal vol vuiligheid, stof en rommel die er bij ons was binnengevlogen.

M'n tante was er ondertussen al heen gelopen, want die had er kennissen wonen, en er stond daar een hond boven op het puin. Dat was zo een grote Scheper. Wij hebben die uiteindelijk binnengepakt en die is voor de rest van de oorlog bij ons geweest. Fikka was zo bang van die vliegende bommen. Als er een kwam kroop hij onder tafel in 't begin, en op den duur begon hij gewoon te blaffen als hij er een hoorde aankomen.

Mijn moeder en tante zijn er heen gelopen, maar er was niets meer ... Alleen de pomphuizen stonden nog recht, enkele keukens, ... Nadien kropen wij allemaal in gemaakte kasthuizen.

RÉMI: En vlogen er regelmatig V1 of V2 bommen over?

MV. TALBOOM: Oh ja, aan de lopende band! Dikwijls was het 2 – 3 keer achtereen, dan was het weer een tijd niets en dan was dat weer. En dan viel die stil. Je had er twee differente: een met veel lawaai, de V1 ...

MR. TALBOOM: Ja, de V1! Als die stil viel en wij op straat waren moesten wij in de goot gaan liggen. En dan hoorde je dat, dat lawaai stopte en dan ontplofte die. Maar dan had je ook de V2 die je niet meer hoorde. Die kwam door de geluidsmuur, gelijk nu een straaljager, dan lag die daar en dan pas hoorde je de knal. Dat was het verschil.

MV. TALBOOM: En als je hem dan zag had je zo iets van 'Oh ja, daar is hij, maar oef, hij gaat over! 't Is niet voor ons ... '.

MR. TALBOOM: Dikwijls had je dan nog de situatie dat als hij naar beneden viel dat de motor terug in gang schoot en dan vloog hij verder.

RÉMI: Waren er specifieke opgelegde procedures wanneer er een V bom werd gesignaleerd?

MV. TALBOOM: Nee. De meeste mensen gingen in hun kelder, ...

MR. TALBOOM: Wij sliepen in de kelder ...

STEFFI: Welke bom heeft de meeste schade aangericht?

MR. TALBOOM: Ja, dat was de vliegende bom op de cinema Rex.

MV. TALBOOM: M'n tante had er een vriendin en die is die daar overal gaan zoeken en ja, ik mocht wel mee, maar ik mocht niet binnen. En ze hebben Jaqueline nooit teruggevonden. Dat was tijdens de film Buffalo Bill. Ik heb wel veel gezien, maar ik kan er nu niet de juiste zaken van geven, want ik was te jong.

MR. TALBOOM: Ik was wel wat ouder, ik heb het allemaal goed meegemaakt.

MV. TALBOOM: Ik heb het allemaal wel gezien, maar op den duur moest ik weg. M'n ouders hadden me naar een kolonie gestuurd, 9 of 8 maanden naar de zee ben ik daar nog geweest omdat het hier toch wel wat te lelijk begon te worden.

MR. TALBOOM: Ik ben altijd hier gebleven.

MV. TALBOOM: Ik denk niet dat dat zo'n goed idee was, achteraf gezien, dat m'n ouders hier bleven en ik moest naar Heist. Ik was er helemaal alleen.

RÉMI: Had u op dat moment al enig idee van de werking van zo'n bom?

MV. TALBOOM: Ja, ik had al gezien wat er was. Dat was trouwens tegen het einde van de oorlog. Afijn, ik ben dan wel 8 maanden weg geweest, maar ik had dat wel gezien.

MR. TALBOOM: De eerste bom is gevallen in de Schilderstraat. Ik zat toen op't school in de Pierenbergstraag in't 7de studiejaar. De school werd toen direct gesloten.

MV. TALBOOM: Ik ben in de Speerstraat naar school geweest en wij moesten toen naar de kelder elke keer dat er alarm was. Maar inderdaad, door die bom hebben ze alle scholen in de omgeving gesloten. Stel je voor dat zo'n bom op een school zou vallen met al die kinderen ... Vandaar moesten we vanaf dan bij onze ouders blijven.

STEFFI: Denk u dat die bom of de oorlog op zich een grote invloed heeft gehad op uw latere leven?

MV. TALBOOM: Bij mij niet echt denk ik, maar het heeft toch indruk gemaakt. Ik weet goed wat ik heb meegemaakt en zal dat ook nooit vergeten. 't Kan goed zijn dat je dat toch meedraagt zoiets ...

MR. TALBOOM: Op mij alleszins wel. Ik heb de oorlog meegemaakt, m'n vader stierf in 1941, m'n moeder bleef achter met mij, m'n broer en grootmoeder. Ze moest daarbij als 'leidster' het brood verdienen ... Dus wij hebben wel wat zwarte sneeuw meegemaakt.

RÉMI: Het is een bekend feit dat dergelijk extreme situaties zowel het beste als het slechtste uit mensen kunnen halen. Heeft dus dit in uw omgeving kunnen ervaren?

MV. TALBOOM: Ja, wij hingen allen bijeen zagezegd. Er kwam toen veel volk naar ons 's avonds voor ons een

beetje te ontspannen. In 't begin mochten we niet naar buiten, iedereen moest voor 23u binnen zijn. En dus kwamen ze allemaal bij ons en zongen wij liederen. Dat weet ik nog heel goed. En ik amuseerde me op dat moment. Dat heeft bij vele mensen toch het beste naar boven gehaald denk ik wel. Uiteraard waren er wel een aantal die tussen het puin gingen zoeken en stelen, maar we hebben toch elkander geholpen. Er was zo'n een grote eenheid om de mensen te helpen. Ook met eten was dat zo want dat was er heel weinig. Je moest altijd gaan aanschrijven voor eten en zo ... Dus moesten we elkaar helpen. De ene had zegeltjes voor dit, de andere voor dat ... Want toen moest je zegeltjes voor alles hebben ... Maar 'k denk wel dat er een grote eenheid was onder elkaar.

Er stond toen geen tv of zo! Als wij 's avonds thuis waren en er nog mensen die mee liederen kwamen zingen, dan moesten die ook blijven, want je mocht niet buiten. En aangezien we in de kelder zaten moesten we ons geen zorgen maken dat we te veel lawaai zouden maken, hé [lacht]. En daar zat ik dan als enig kind tussen al die grote mensen ... Maar ze hebben mij wel goed opgevangen.

RÉMI: Op het moment dat de V1 bom op 't Kiel insloeg was de oorlog al 4 jaar lang bezig. Wat was voor de periode van de V - bommen de grootste dreiging voor Antwerpen?

MV. TALBOOM: Het Duitse leger. Die molden hier alleman! Er waren hier veel Joodse mensen, die werden uiteraard opgepakt.

MR. TALBOOM: En dan 's avonds met dat speruur ... Dus je mocht niet buiten. Nu natuurlijk, als kind had je daar minder last van, maar ...

MV. TALBOOM: Triestig allemaal, hé [lacht]. Maar dan kan je je eens voorstellen wat die mensen in de derde wereldlanden meemaken ...

STEFFI: Kan u ons iets meer vertellen over de hulpverlening die er was op het moment van de aanslag? Was die er snel?

MV. TALBOOM: Gho, er waren zoveel gekwetsten ... Ik weet dat er in het gasthuis niet genoeg plaatsen waren om de mensen te leggen. Er zijn heel veel doden gevallen. De doden lagen dan daar in verschillende gasthuizen ... Dat heb ik toen met m'n tante gezien.

RÉMI: U haalde alvorens het begin van ons interview al iets aan over die gedenkplaat die er in 1998 aan het pand hing. Deze heeft men weggehaald wanneer ze het gebouw hebben gerenoveerd. Maar nu gaan ze het terug op hangen. Acht u het zelf belangrijk dat er een gedenkplaat aanwezig is?

MV. TALBOOM: Ja, ik vind van wel, ja! Omdat er zoveel doden gevallen zijn en gekwetsten. Ik vind het wel belangrijk dat we dat niet vergeten wat er daar gebeurd is.

Deze brochure is een uitgave van Samenlevingsopbouw Antwerpen stad vzw i.h.k.v. het buurtschattenproject 'V-bommen op het Kiel'.